

ПРИНЦИПОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Проблема співробітництва конкуруючих груп була глибоко досліджена ще у минулому столітті провідним економістом К. Ерроу, який обґрунтував теорему про неможливість колективного вибору, яка відома як теорема можливостей. Найважливішим висновком, який отримано з цієї теорії, є найбільша ефективність авторитарного режиму при прийнятті державних рішень. Цей висновок К. Ерроу побудував на формулі функції суспільного добробуту, яку раніше запропонували А. Бергсон і П. Самуельсон, побудувавши такі правила, які включають індивідуальний добробут у загальну систему добробуту всього суспільства. У теоремі виділено п'ять критеріїв, за якими визначається ефективність прийняття державних рішень і функціонування його механізму. Серед критеріїв відомі принципи: 1) принцип оптимальності Парето; 2) принцип демократії; 3) принцип необмеженого суверенітету; 4) принцип раціональності; 5) незалежність нерелевантних альтернатив.

Державне регулювання національною економікою на засадах теорії співробітництва конкуруючих груп розглядається як обмежений критеріями переговорний процес конкуруючих груп щодо забезпечення суспільними благами, який за цими критеріями повинен одночасно бути демократичним, а процедура прийняття рішень – раціональною. К. Ерроу довів, що це неможливо, оскільки процес прийняття рішення не може бути одночасно і раціональним, і демократичним. Тому, за теоремою можливостей, для забезпечення населення відповідними суспільними благами, держава має застосовувати авторитарний режим, оскільки з економічної точки зору демократія неефективна. Цю проблему не вдалося вирішити до кінця минулого століття багатьом економістам ні шляхом послаблення критеріїв ефективності й раціональності, ні заміною принципу демократії на принцип добродійного диктатора. Природно, що неможливо здійснити процес колективного вибору так, щоб він і задовольняв принцип демократії, і принцип оптимальності Парето, за якими всі економічні ресурси були б розподілені ефективно (за мінімального збитку) між усіма учасниками процесу.

У кінці ХХ століття відомий економіст і політолог Еліно́р Остро́м, аналізуючи можливості економічного управління такими загальними ресурсами, як природні багатства і ландшафтно-рекреаційні комплекси, знайшла нестандартні шляхи розвитку державного регулювання. Ключовою засадою серії робіт Е. Остро́м є теза про більшу успішність керування загальними ресурсами людьми, які їх використовують, а ніж урядами чи приватними компаніями. Це було у 2009 році винагороджено Нобелівською премією в галузі економічних наук, яку Еліно́р Остро́м поділила з Олівером Вільямсоном. Найвизначнішою працею, яка доводить перевагу економічного керування спільним ресурсом порівняно з традиційним державним регулюванням чи приватизацією, є робота [1]. Це відкриває нові шляхи для розвитку економічних інструментів механізму державного регулювання у природоохоронній та природокористувацькій сферах, де наслідками застосування авторитарного режиму зі сторони держави є щорічне зростання техногенних збитків у національному господарстві України.

Отже, економічне керування спільними ресурсами закладає основи вирішення проблеми мінімізування техногенних збитків, завданих господарською діяльністю національному багатству країн світу, та формує основи соціально-відповідальної економіки.

1. Ostrom E. Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action / Elinor Ostrom. - Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 282 c.